

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

USAID Projekat vladavine prava

**ANALIZA POLOŽAJA SUDIJSKIH POMOĆNIKA U
PRAVOSUDNOM SISTEMU REPUBLIKE SRBIJE**

Contract: AID-169-C-17-00005

ANALIZA POLOŽAJA SUDIJSKIH POMOĆNIKA U PRAVOSUDNOM SISTEMU REPUBLIKE SRBIJE

*Izrada ove analize omogućena je uz podršku američkog naroda putem
Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID) kroz Projekat vladavine prava.
Sadržaj ove analize ne mora nužno odražavati stavove USAID-a ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država.*

**ANALIZA POLOŽAJA SUDIJSKIH POMOĆNIKA
U PRAVOSUDNOM SISTEMU REPUBLIKE SRBIJE**

Beograd, maj 2018. godine

SADRŽAJ

1. U V O D.....	1
2. PREGLED VAŽEĆIH PROPISA REPUBLIKE SRBIJE KOJIMA JE REGULISAN STATUS I POLOŽAJ SUDIJSKIH POMOĆNIKA	3
3. ULOGA SUDIJSKIH POMOĆNIKA U SUDSKOM POSTUPKU, NADOKNADA I NAPREDOVANJE U KARIJERI.....	4
4. ANALIZA STAVOVA SUDIJSKIH POMOĆNIKA O NJIHOVOM POLOŽAJU I USLOVIMA RADA.....	11
5. PODACI O BROJU SUDIJA I BROJU SUDIJSKIH POMOĆNIKA	14
U REPUBLICI SRBIJI U SUDOVIMA OPŠTE I POSEBNE NADLEŽNOSTI.....	14
6. IZVOD IZ IZVEŠTAJA VRHOVNOG KASACIONOG SUDA O RADU SVIH SUDOVA U REPUBLICI SRBIJI.....	20
7. UPOREDNA ANALIZA PROPISA KOJIMA JE REGULISAN POLOŽAJ SUDIJSKIH POMOĆNIKA U ZEMLJAMA U REGIONU I EVROPSKIM ZEMLJAMA	24
8. REZIME.....	34
9. PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE POLOŽAJA SUDIJSKIH POMOĆNIKA .	36

1. UVOD

Nacionalna strategija za reformu pravosuđa i Akcioni plan za Poglavlje 23 – predviđaju čitav niz raznorodnih aktivnosti čiji je cilj jačanje pet osnovnih načela modernih pravosudnih sistema: nezavisnosti, nepristrasnosti i kvaliteta pravde, stručnosti, odgovornosti i efikasnosti.

Polazeći od Nacionalne strategije za reformu pravosuđa i Akcionog plana za poglavlje 23 koji zajedno definišu pravce daljeg razvoja i unapređenja pravosuđa u Republici Srbiji, kao i od do sada ostvarenih rezultata u njihovoj primeni, USAID-ov Projekat vladavine prava (u daljem tekstu: ROL projekat) je prepoznao efikasnost kao jedan od ključnih izazova koje je potrebno prevazići.

Naime, ROL projekat pruža podršku reformama u sektoru pravosuđa usmerenim na blagovremeno i efikasno ostvarivanje prava građana Srbije pred sudom. ROL projekat će takođe pružiti podršku širokom spektru reformskih aktivnosti usmerenih na celokupno pravosuđe, sa posebnim naglaskom na intervencije usmerene na poboljšanje položaja sudijskih pomoćnika, kao i na profesionalni razvoj profesije sudijskih pomoćnika.

Imajući u vidu navedeno ROL projekat je pristupio izradi Analize položaja sudijskih pomoćnika, koja predstavlja sveobuhvatnu procenu trenutnog položaja i uloge sudijskih pomoćnika u sistemu pravosuđa Republike Srbije, sa preporukama za unapređenje njihovog položaja, a sve u cilju poboljšanja produktivnosti i efikasnosti pravosuđa.

Sudijski pomoćnici, po svojim kvalifikacijama uključujući i položeni pravosudni ispit, mogu značajno da rasterete sudije kroz pripremanje predmeta, preduzimanje radnji van ročišta i istraživanje sudske prakse nacionalnih sudova, Ustavnog suda i Evropskog suda za ljudska prava.

Pod unapređenjem položaja sudijskih pomoćnika se prvenstveno podrazumeva profesionalizacija njihove profesije koja bi dovela do toga da oni budu potpuno vidljivi u pravosudnom sistemu Republike Srbije sa jasno definisanim zaduženjima i odgovornostima, što bi stvorilo osnov za objektivno praćenje njihovog učinka rada i mogućnost napretka u karijeri u okviru profesije. Praksa evropskih zemalja pokazuje da je najrentabilniji način za povećanje efikasnosti pravosuđa, rasterećenje sudija od poslova van suđenja, a naročito administracije, imajući u vidu da je radno vreme sudije najskuplje i da ga je potrebno svrsishodno koristiti.

Takođe, potrebno je naglasiti da postoji velika razlika u broju sudija u odnosu na broj stanovnika u Srbiji i evropskog proseka, što bi se delom moglo pravdati upravo razlikom u poslovima koje sudije obavljaju. Sudije u Srbiji su preopterećene administracijom i preduzimanjem radnji koje u suštini ne predstavljaju odlučivanje o pravima, nego su tehničke prirode. Prema tvrdnjama sudija osnovnih sudova odnos utrošenog radnog vremena na bavljenje suštinom predmeta spora i vremena za obavljanje procesnih radnji van ročišta i administrativnih posla je 50% - 50%. Ovako lošu iskorišćenost sudijskog znanja, iskustva i vremena ne bi mogle sebi da priušte ni pravosudni sistemi sa mnogo većim budžetom.

Napominjemo da ovakvo angažovanje sudijskih pomoćnika u pravosudnom sistemu ne bi bilo novina. Institucionalna „memorija” pravosuđa kroz sudije sa srednjim radnim iskustvom ukazuje da su ranije saradnici zaduživali predmete male vrednosti, kao i tipske sporove i da su vodili pripremna ročišta, odnosno da su bili vidljiviji u sistemu. Njihovo postupanje je bilo pod nadzorom i uz podršku sudija. Ovakvu praksu bi trebalo oživeti i uspostaviti kao standard.

Unapređenje položaja sudijskih pomoćnika je svakako dugotrajan proces i zahteva preduzimanje niza aktivnosti, te je prevashodno ROL projekat sproveo istraživanje o stavovima sudijskih pomoćnika o njihovom statusu, položaju i uslovima rada, putem anonimnog upitnika, o čemu će biti detaljnije reči u produžetku.

Kao naredni korak, ROL projekat je pristupio izradi sveobuhvatne Analize o položaju sudijskih pomoćnika u pravosudnom sistemu Republike Srbije, koja sa različitih aspekata pristupa analizi položaja i uloge koju sudijski pomoćnici imaju, sa predlogom preporuka u pogledu unapređenja njihovog statusa i položaja, što će svakako poslužiti kao polazna osnova za dalje aktivnosti.

2. PREGLED VAŽEĆIH PROPISA REPUBLIKE SRBIJE KOJIMA JE REGULISAN STATUS I POLOŽAJ SUDIJSKIH POMOĆNIKA

Ravnopravni status sudijskih pomoćnika

Sudijski pomoćnici u zakonodavnom sistemu Republike Srbije imaju status državnih službenika. Naime, radnopravni status sudijskih pomoćnika definisan je članom 69. Zakona o uređenju sudova („Sl. glasnik RS“, br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011, 78/2011, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015, 13/2016 i 108/2016) kojim je propisano da se na zasnivanje radnog odnosa i na prava, obaveze, stručno usavršavanje, ocenjivanje i odgovornosti sudskog osoblja primenjuju propisi koji uređuju radne odnose državnih službenika i nameštenika, iz čega sledi da oni **imaju položaj državnih službenika** u skladu sa članom 2. stavom 1. Zakona o državnim službenicima („Sl. glasnik RS“, br. 79/2005, 81/2005, 83/2005, 64/2007, 67/2007, 116/2008, 104/2009, 99/2014 i 94/2017).

Na pitanja položaja sudijskih pomoćnika koja nisu regulisana ovim zakonom ili drugim posebnim propisima, primenjuju se opšti propisi o radu, odnosno Zakon o radu („Sl. glasnik RS“, br. 24/2005, 61/2005, 54/2009, 32/2013, 75/2014 i 13/2017) i Poseban kolektivni ugovor za državne organe („Sl. glasnik RS“, br. 25/2015 i 50/2015), dok se na pitanje visine njihove zarade primenjuje Zakon o platama državnih službenika i nameštenika („Sl. glasnik RS“, br. 62/2006, 63/2006, 115/2006, 101/2007, 99/2010, 108/2013, 99/2014).

Prava i dužnosti sudijskih pomoćnika

Prava i dužnosti sudijskih pomoćnika regulisani su posebnim propisima, i to članom 58. Zakona o uređenju sudova, članom 74. Sudskog poslovnika („Sl. glasnik RS“, br. 110/2009, 70/2011, 19/2012, 89/2013, 96/2015, 104, 2015, 113/2015, 39/2016, 56/2016 i 77/2016), kao i Pravilnikom o unutrašnjem uređenju i sistematizaciji radnih mesta koji donosi Ministarstvo pravde. Ovim propisima su regulisana i pitanja koja se odnose na ocenjivanje sudijskih pomoćnika. Obaveza stručnog usavršavanja sudijskih pomoćnika propisana je Zakonom o Pravosudnoj akademiji ("Sl. glasnik RS", br. 104/2009, 32/2014 i 106/2015).

Pojedini procesni zakoni sadrže norme kojima se sudijskim pomoćnicima poverava preduzimanje određenih radnji u postupku, i to: Zakon o vanparničnom postupku („Sl. glasnik SRS“, br. 25/82 i 48/88 i "Sl. glasnik RS", br. 46/95, 18/2005, 85/2012, 45/2013, 55/2014, 6/2015 i 106/2015) i Zakon o izvršenju i obezbeđenju („Sl. glasnik RS“, br. 106/2015 i 106/2016)) i Zakonik o krivičnom postupku ("Sl. glasnik RS", br. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 i 55/2014).

Broj sudijskih pomoćnika i postupak izbora

Način određivanja potrebnog broja saradničkih mesta i postupak izbora prilikom popunjavanja izvršilačkih radnih mesta u sudovima regulisani su Pravilnikom o popunjavanju izvršilačkih radnih mesta u sudovima („Sl. glasnik RS“, br. 43/2010) i Pravilnikom o merilima za određivanje broja sudskog osoblja u sudovima („Sl. glasnik RS", br. 72/2009 i 79/09).

Izbor na sudijsku funkciju

Način izbora na sudijsku funkciju regulisan je Zakonom o sudijama („Sl. glasnik RS“, br. 116/08, 58/2009 - odluka US, 104/2009, 101/2010, 8/2012 - odluka US, 121/2012, 124/2012 - odluka US, 101/2013, 111/2014 - odluka US, 117/2014, 40/2015, 63/2015 - odluka US, 106/2015, 63/2016 - odluka US i 47/2017), dok su polaganje ispita za ocenu stručnosti kandidata za prvi izbor na sudijsku funkciju, način polaganja ispita, formiranje ispitne komisije i sadržina materije na ispitu regulisani Pravilnikom programu i načinu polaganja ispita na kome se ocenjuje stručnost i osposobljenost kandidata za sudiju koji se prvi put bira („Sl. glasnik RS“ br. 7/2018).

3. ULOGA SUDIJSKIH POMOĆNIKA U SUDSKOM POSTUPKU, NADOKNADA I NAPREDOVANJE U KARIJERI

Način zasnivanja radnog odnosa

Način zasnivanja radnog odnosa sudijskih pomoćnika u sudovima regulisan je Pravilnikom o popunjavanju izvršilačkih radnih mesta u sudovima, kojim je detaljno uređen sastav konkursne komisije, stručne osposobljenosti, znanja i veštine koje se ocenjuju u izbornom postupku, način njihove provere i merila za izbor na izvršilačka radna mesta u sudovima. Pored već navedenih propisa, na izborni postupak se supsidijarno primenjuju i odredbe Zakona o državnim službenicima,

kao i Uredba o sprovođenju internog i javnog konkursa za popunjavanje radnih mesta u državnim organima („Sl. glasnik RS“, br. 95/2016).

Broj sudijskih pomoćnika

Način određivanja potrebnog broja sudijskih pomoćnika regulisan je Pravilnikom o merilima za određivanje broja sudijskog osoblja u sudovima, tako što je predviđeno da se potreban broj sudskog osoblja u sudu određuje, po pravilu, prema broju sudija, a potreban broj sudskog osoblja na poslovima izvršenja i zemljišnih knjiga se određuje prema broju predmeta u sudu (član 2).

Broj sudijskih pomoćnika i sudijskih pripravnika za:

- **osnovni, viši i privredni sud** određuje se tako što na jednog sudiju dolazi po jedan sudijski pomoćnik ili po jedan sudijski pripravnik, s tim da ukupan broj sudijskih pomoćnika ne bude veći od 2/3, a broj sudijskih pripravnika od 1/3 u odnosu na njihov ukupan broj.
- **prekršajni sud** određuje se tako što na tri sudije dolazi po jedan sudijski pomoćnik ili po jedan sudijski pripravnik, s tim da ukupan broj sudijskih pomoćnika ne bude veći od 2/3, a broj sudijskih pripravnika od 1/3 u odnosu na njihov ukupan broj (član 3).

Broj sudijskih pomoćnika za **apelacioni sud, Privredni apelacioni sud, Viši prekršajni sud i Upravni sud** određuje se prema broju sudija, tako da na jednog sudiju dolazi po jedan sudijski pomoćnik (član 10. i član 16.).

Broj sudskih savetnika:

- u **Vrhovnom kasacionom sudu** određuje se prema broju sudija, tako da na jednog sudiju dolazi po jedan sudski savetnik,
- u **pripremnom odeljenju Vrhovnog kasacionog suda** određuje se tako da na jedno veće dolaze po dva sudska savetnika,
- u **odeljenju sudske prakse** određuje se tako da u svakom odeljenju sudske prakse bude najmanje jedan, a najviše tri sudska savetnika (član 21).

Vrste radnih mesta i zvanja sudijskih pomoćnika

Shodno odredbama Zakona o državnim službenicima, **radna mesta** državnih službenika dele se na **položaje i na izvršilačka radna mesta**, u zavisnosti od složenosti poslova, ovlašćenja i odgovornosti. Sudijski pomoćnici prevashodno se raspoređuju na izvršilačka radna mesta, ali mogućnost da budu u statusu državnog službenika na položaju nije isključena.

Članom 59. Zakona o uređenju sudova propisano je da sudijski pomoćnici stiču sledeća **zvanja**:

- **sudijski saradnik,**
- **viši sudijski saradnik i**
- **sudski savetnik** koji obavlja stručne poslove značajne za sudsko odeljenje ili ceo sud.

Zvanje sudijskog saradnika može steći lice koje ima položeni pravosudni ispit, a zvanje višeg sudijskog saradnika lice koje posle položenog pravosudnog ispita ima najmanje dve godine radnog iskustva u pravnoj struci, dok zvanje sudskog savetnika može steći onaj ko ispunjava uslove za sudiju višeg suda. Viši sudijski saradnik čiji je rad najmanje dve godine uzastopno ocenjen sa „naročito se ističe“ može steći zvanje sudskog savetnika i ako ne ispunjava uslove za sudiju višeg suda (član 63).

Zvanje sudskog savetnika postoji u sudovima republičkog ranga i apelacionim sudovima.

U Vrhovnom kasacionom sudu postoji zvanje savetnika Vrhovnog kasacionog suda, koje se stiče u skladu sa Poslovníkom o uređenju i radu Vrhovnog kasacionog suda (član 60).

Zvanja sudijskih pomoćnika određena sistemskim zakonima upodobljena su zvanjima iz Zakona o državnim službenicima i Uredbe o razvrstavanju radnih mesta i merilima za opis radnih mesta državnih službenika ("Sl. glasnik RS", br. 117/2005, 108/2008, 109/2009, 95/2010, 117/2012, 84/2014, 132/2014, 28/2015, 102/2015 i 113/2015), tako da se:

- zvanje savetnika Vrhovnog kasacionog suda i zvanje sudskog savetnika upodobljava zvanju višeg savetnika,
- zvanje višeg sudijskog saradnika upodobljava se zvanju samostalnog savetnika, a
- zvanje sudijskog saradnika upodobljava se zvanju savetnika.

Lični list

Članom 72. Zakona o uređenju sudova propisano je da Visoki savet sudstva vodi **lični list** za svakog sudiju, sudiju porotnika i zaposlenog u sudu. Podaci koje sadrži lični list su službena tajna i mogu da se obrađuju i koriste samo u svrhu primene ovog zakona i zakona kojim se uređuje položaj sudija, u skladu sa propisima kojima se uređuje zaštita podataka o ličnosti. **Sadržina ličnog lista** definisana je članom 73. istog zakona, koji u stavu 2. propisuje da lični list sudije porotnika i **zaposlenog** sadrži ime i prezime, podatke o rođenju, prebivalištu, završenoj školi, zvanju ili zanimanju, ocenama rada, kretanju u službi i znanju stranih jezika.

Plate sudijskih pomoćnika

Imajući u vidu da se radna mesta sudijskih pomoćnika, shodno upodobljenim zvanjima, razvrstavaju u platne grupe propisane Zakonom o platama državnih službenika i nameštenika, u zavisnosti od konkretnog radnog mesta, iskazanih rezultata rada i ocena, sudijski pomoćnici u okviru platne grupe koja odgovara određenom zvanju napreduju iz manjeg u veći platni razred, čime su određena i njihova **primanja**.

Opis poslova sudijskih pomoćnika

Uopšteni **opis poslova** sudijskih pomoćnika sadržan je u odredbi člana 58. Zakona o uređenju sudova, kojom je predviđeno da **sudijski pomoćnik pomaže sudiji, izrađuje nacрте sudskih odluka, proučava pravna pitanja, sudsku praksu i pravnu literaturu, izrađuje nacрте pravnih shvatanja, usvojena pravna shvatanja priprema za objavljivanje i samostalno ili uz nadzor i uputstva sudije vrši poslove određene zakonom i Sudskim poslovníkom.**

Detaljniji opis poslova dat je u članu 74. Sudskog poslovníka, kojim je predviđeno da **sudijski pomoćnik proučava predmete koje mu dodeli sudija i priprema ih za suđenja, obavlja poverene poslove u pripremnom odeljenju, sačinjava zapisnik o sastancima, sednicama veća i odeljenja, priprema stručne izveštaje, analize i obaveštenja po nalogu sudije, uzima izjave stranaka na zapisnik obrađuje pritužbe građana i obavlja druge poslove utvrđene godišnjim rasporedom poslova i aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mesta u sudu.**

Sudijskom pomoćniku može se poveriti i obavljanje drugih poslova pod nadzorom sudije, kao što su: izrada nacrt odluke koja se odnosi na ispitivanje procesnih pretpostavki za vođenje postupka, nacrt sudske odluke, nacrt odluke o dozvoljenosti pravnog leka, pripremanje referata za sudiju izvestioca, određivanje visine sudske takse, razvrstavanje predmeta i sl.

Pored opisa poslova navedenih u Zakonu o uređenju sudova i Sudskom poslovniku, pojedini procesni zakoni sadrže norme koje predviđaju da se **preduzimanje pojedinih radnji u postupku** može poveriti sudijskom pomoćniku.

Zakonom o vanparničnom postupku propisano je da:

- pojedine radnje u postupku može da preuzima sudijski pomoćnik u sudu, a da zapisnik o tim radnjama potpisuju stručni saradnik i zapisničar koji je sastavio zapisnik (član 17),
- u postupku raspravljanja zaostavštine sve izjave i predloge učesnika, izuzev izjava o odricanju od nasleđa, mogu uzimati na zapisnik i sudijski pomoćnici (član 90).

Na sličan način je i Zakon o izvršenju i obezbeđenju predvideo mogućnost preuzimanja radnji od strane sudijskog pomoćnika, propisujući da sudijski pomoćnik može preuzimati pojedine sudske radnje u izvršnom postupku ili postupku obezbeđenja (član 12. stav 3).

Aktuelni Zakon o parničnom postupku („Sl. glasnik RS“, br. 72/2011, 49/2013, 74/2013 i 55/2014) ne sadrži norme koje predviđaju poveravanje određenih radnji u postupku sudijskom pomoćniku, niti, eventualno, njegovo samostalno vođenje postupka, osim mogućnost da sudija poveri vođenje zapisnika sudijskom pomoćniku (član 115. stav 3). Napominjemo, da je odredbom člana 279. Zakona o izmenama i dopunama prethodnog Zakona o parničnom postupku („Sl. glasnik RS“, br. 111/09) bilo predviđeno da sudijski pomoćnici mogu samostalno obavljati poslove prethodnog ispitivanja tužbe, kao i da mogu pozivati stranke ili punomoćnike radi uzimanja potrebnih izjava, pribavljanja potrebne dokumentacije u cilju razjašnjenja pojedinih pitanja, kao i da mogu obavljati druge poslove koji se odnose na upravljanje postupkom.

Zakonik o krivičnom postupku propisao je da javni tužilac preuzima radnje u postupku neposredno ili preko svog zamenika, a u postupku za krivično delo za koje je propisana kazna zatvora do pet godina i preko tužilačkog saradnika, odnosno u postupku za krivično delo za koje je propisana kazna zatvora do osam godina i preko višeg tužilačkog saradnika.

Ocenjivanje rada sudijskih pomoćnika

Način ocenjivanja rada sudijskih pomoćnika propisan je odredbama Zakona o uređenju sudova (član 61 – 64) i Pravilnikom o kriterijumima, merilima i postupku za ocenjivanje rada sudijskih pomoćnika ("Sl. glasnik RS", broj 32/2016).

Rad sudijskog pomoćnika ocenjuje se jednom godišnje. Rad sudijskog pomoćnika koji je u toku kalendarske godine radio kraće od šest meseci ne ocenjuje se za tu godinu. Rad sudijskog pomoćnika ocenjuje predsednik suda, po pribavljenom mišljenju predlagača ocene (sednica odeljenja, u koje je sudijski pomoćnik raspoređen ili sudija ili veće s kojim sudijski pomoćnik radi, ako nije raspoređen u odeljenje suda).

Radni ciljevi su pojedinačni ciljevi koje sudijski pomoćnik treba da ostvari na radnom mestu u periodu ocenjivanja, a koji se određuju pre početka svakog perioda ocenjivanja. Za svaki period ocenjivanja određuje se najviše pet radnih ciljeva.

Kriterijumi za ocenjivanje rada sudijskog pomoćnika su obim i kvalitet posla, savesnost, preduzimljivost i objavljeni stručni i naučni radovi. Ocene su: "ne zadovoljava", "zadovoljava", "dobar", "ističe se" i "naročito se ističe".

Predsednik suda donosi rešenje o oceni sudijskog pomoćnika, na koje sudijski pomoćnik ima pravo da uloži prigovor radnom telu Visokog saveta sudstva – Komisiji za odlučivanje o prigovoru na rešenje o oceni sudijskog pomoćnika, u roku od 15 dana od dana prijema rešenja o oceni.

Obaveza stručnog usavršavanja

Obaveza stručnog usavršavanja sudijskih pomoćnika predviđena je članom 50. Zakona o Pravosudnoj akademiji, kojim je, između ostalog, propisano da su sudijski pomoćnici i pripravnici obavezni da pohađaju posebni program obuke koji usvaja Upravni odbor uz saglasnost Visokog saveta sudstva, kao i da predsednici sudova dostavljaju Akademiji jednom godišnje izveštaj o radu sudijskih pomoćnika i pripravnika, kao i mišljenje mentora.

Disciplinska odgovornost

Disciplinska odgovornost sudijskih pomoćnika, vrste povreda dužnosti i disciplinske mere koje mogu da se izreknu regulisani su Zakonom o državnim službenicima. O žalbama na rešenje disciplinske komisije odlučuju posebna Žalbena komisija sudova, dok se prvostepeni i drugostepeni postupak sprovodi shodno pravilima kojima je uređen opšti upravni postupak.

Izbor na sudijsku funkciju

Uslovi i postupak izbora na sudijsku funkciju regulisani su Zakonom o sudijama („Sl. glasnik RS“, br. 116/08, 58/2009 - odluka US, 104/2009, 101/2010, 8/2012 - odluka US, 121/2012, 124/2012 - odluka US, 101/2013, 111/2014 - odluka US, 117/2014, 40/2015, 63/2015 - odluka US, 106/2015, 63/2016 - odluka US i 47/2017).

Za sudiju može biti izabran državljanin Republike Srbije koji ispunjava opšte uslove za rad u državnim organima, koji je završio pravni fakultet, položio pravosudni ispit i koji je stručan, osposobljen i dostojan sudijske funkcije. Posle položenog pravosudnog ispita potrebno je radno iskustvo u pravnoj struci: dve godine za sudiju prekršajnog suda; tri godine za sudiju osnovnog suda; šest godina za sudiju višeg suda, privrednog suda i Prekršajnog apelacionog suda; deset godina za sudiju apelacionog suda, Privrednog apelacionog suda i Upravnog suda i dvanaest godina za sudiju Vrhovnog kasacionog suda. Ostali uslovi za izbor sudije su stručnost, osposobljenost i dostojnost. Stručnost i osposobljenost kandidata za sudiju koji se prvi put bira na sudijsku funkciju proverava se na ispitu koji organizuje Visoki savet sudstva i uspeh na ispitu izražava se ocenama od 1 do 5. Kandidat za sudiju koji se prvi put bira na sudijsku funkciju u osnovnom ili prekršajnom sudu i koji je završio početnu obuku na Pravosudnoj akademiji nije dužan da polaže ispit koji organizuje Visoki savet sudstva, već se njemu kao merilo stručnosti i osposobljenosti uzima završna ocena na početnoj obuci na Pravosudnoj akademiji. Visoki savet sudstva pribavlja podatke i mišljenja o stručnosti, osposobljenosti i dostojnosti kandidata. Podaci i mišljenja pribavljaju se od organa i organizacija u kojima je kandidat radio u pravnoj struci, a za kandidate koji dolaze iz sudova obavezno je pribavljanje mišljenja sednice svih sudija suda iz koga potiče kandidat, kao i mišljenje sednice svih sudija neposredno višeg suda, u koje kandidat ima pravo uvida pre izbora.

Prilikom predlaganja kandidata za sudije koji se prvi put biraju na sudijsku funkciju, pored stručnosti, osposobljenosti i dostojnosti, Visoki savet sudstva će posebno ceniti i vrstu poslova koje je kandidat obavljao nakon položenog pravosudnog ispita. Za kandidate koji dolaze iz reda sudijskih pomoćnika obavezno se pribavlja ocena rada. Pre predlaganja, Visoki savet sudstva će obaviti razgovor sa prijavljenim kandidatima. Pravilnikom programu i načinu polaganja ispita na kome se ocenjuje stručnost i osposobljenost kandidata za sudiju koji se prvi put bira propisuje se program i način polaganja ispita na kome se ocenjuje stručnost i osposobljenost kandidata za sudiju koji se prvi put bira, organi nadležni za organizaciju i sprovođenje ispita i ocenjivanje kandidata (čl.1). Visoki savet sudstva obrazuje jednu ili više komisija za izbor kandidata za sudije koji se prvi put biraju na sudijsku funkciju koja sprovodi ispit na kome se ocenjuje stručnost i osposobljenost kandidata za sudiju koji se prvi put bira. Ispit se sastoji od pisanog testa i pisanog zadatka, koji se polažu istog dana (čl.5). Ocena sa ispita za određenu vrstu i stepen suda važi neograničeno. Savet vodi evidenciju o kandidatima koji su položili ispit, prema vrsti i stepenu suda (čl.22).

4. ANALIZA STAVOVA SUDIJSKIH POMOĆNIKA O NJIHOVOM POLOŽAJU I USLOVIMA RADA

ROL projekat je u saradnji sa Udruženjem sudijskih i tužilačkih pomoćnika u toku novembra 2017. godine, sproveo istraživanje o stavovima sudijskih pomoćnika o njihovom statusu, položaju i uslovima rada. Ovo istraživanje je značajno za ocenu trenutnog položaja sudijskih pomoćnika u pravosudnom sistemu Republike Srbije iz njihove lične i profesionalne perspektive. Istraživanje je sprovedeno putem anonimnog upitnika koji sadrži 21 pitanje, grupisanih tako da se odnose na položaj sudijskih pomoćnika, mogućnost napredovanja u karijeri, uslove rada, postupak ocenjivanja, stručno usavršavanje i pristup sudskoj praksi.

Upitnik je naišao na dobar odziv sudijskih pomoćnika, što pokazuje da su oni u velikoj meri zainteresovani za unapređenje položaja u pravosudnom sistemu Republike Srbije i dobijanje značajnije i vidljivije uloge u pravosuđu. Navedeni upitnik je ukupno popunilo 401 sudijskih pomoćnika iz sudova opšte i posebne nadležnosti, što predstavlja približno 1/3 od ukupnog broja svih sudijskih pomoćnika u pravosuđu Republike Srbije.

Pitanja formulisana u upitniku grupisana su tako da se analizom odgovora dobije kako presek trenutne situacije, tako i viđenje ispitanika o budućim koracima potrebnimi za razrešenje nekih od najvažnijih pitanja vezanih za njihov status i položaj u pravosuđu, te dalji profesionalni razvoj. Upitnik je strukturiran po sledećim grupama pitanja:

1. Položaj i napredovanje u karijeri;
2. Uslovi za rad;
3. Odgovornost, radni zadaci, ocenjivanje;
4. Stručno usavršavanje i sudska praksa;
5. Uopšteno ili drugo.

Na osnovu sprovedene analize stavova i mišljenja sudijskih pomoćnika o njihovom položaju i uslovima rada, izvedeni su sledeći zaključci:

1. POTREBNO JE DEFINISATI KARIJERNI PUT SUDIJSKIH POMOĆNIKA I NAPRAVITI RAZVOJNI PLAN ZA UNAPREĐENJE NJIHOVOG POLOŽAJA

Iako je znatan broj sudijskih pomoćnika veoma zainteresovan za izbor na sudijsku funkciju, kao sledeći korak u njihovoj karijeri, analizom sprovedene ankete je utvrđeno da bi se **pod boljim statusnim i materijalnim položajem veliki broj sudijskih pomoćnika opredelio za dugoročnu karijeru profesionalnog sudijskog pomoćnika.**

Takođe, većina anketiranih je mišljenja da **položaj sudijskih pomoćnika treba da bude izdvojen od položaja državnih službenika, da Visoki savet sudstva mora da bude nadležan za određivanje iznosa zarada sudijskih pomoćnika, da stručna javnost ne prepoznaje značaj uloge sudijskih pomoćnika, kao i da je potrebno povećati odgovornosti i ovlašćenja sudijskih pomoćnika.**

2. POTREBNO JE NAPRAVITI DIREKTNU VEZU IZMEĐU OCENJIVANJA RADA SUDIJSKIH POMOĆNIKA I NJIHOVOG KARIJERNOG NAPRETKA U OKVIRU ISTOG SUDA ILI SUDA VIŠEG RANGA

Većina anketiranih sudijskih pomoćnika smatra da **novi sistem ocenjivanja neće biti od uticaja pri ocenjivanju njihovog rada kao ni od značaja za njihovo napredovanje.** Naime, iz navedenog

proizlazi da većina pomoćnika smatra da **njihov učinak na poslu nije opredeljujući kriterijum za napredovanje, bez obzira na sam sistem ocenjivanja.**

3. POTREBNO JE POBOLJŠATI MATERIJALNI POLOŽAJ SUDIJSKIH POMOĆNIKA

Na osnovu podataka dobijenih analizom Upitnika, veliki broj ispitanika smatra da je najveći razlog za odliv kadrova iz pravosuđa, pored izostanka mogućnosti da postanu sudije, **loš materijalni položaj sudijskih pomoćnika.** Kao što je navedeno u okviru prethodnog zaključka, pod **boljim materijalnim položajem veliki broj sudijskih pomoćnika bi se opredelio za dugoročnu karijeru profesionalnog sudijskog pomoćnika.** Takođe, sudijski pomoćnici su mišljenja da je **unapređenje njihovog materijalnog položaja najznačajnija inicijativa koje bi najviše doprinela poboljšanju uslova rada.**

4. POTREBNO JE ORGANIZOVATI OBUKE ZA SUDIJSKE POMOĆNIKE

Veliki procenat anketiranih sudijskih pomoćnika smatra da trenutno **ne postoji adekvatna obuka sa ciljem unapređenja njihovog teorijskog znanja i praktičnih veština.** Takođe, dobijeni podaci ukazuju na očigledno **postojanje potrebe za adekvatnijom i redovnijom obukom koja bi unapredila znanja i veštine sudijskih pomoćnika u obavljanju poslova,** te da trenutna obuka nije redovnog ili obavezujućeg karaktera.

5. POTREBNO JE OBEZBEDITI PRISTUP SUDSKOJ PRAKSI SUDOVA REPUBLIKE SRBIJE I PRAKSI EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Najveći broj anketiranih sudijskih pomoćnika sudsku praksu sudova Republike Srbije i Evropskog suda za ljudska prava istražuje samostalno, putem interneta i javno dostupnih biltena sudske prakse, kao i kroz razgovor sa sudijama, drugim sudijskim pomoćnicima i drugim kolegama u sudu. Manji broj sudijskih pomoćnika koristi specijalizovane softvere za praćenje sudske prakse ili o sudskoj praksi saznaje i na periodičnim savetovanjima i skupovima.

Dobijeni podaci su pokazatelj da u sudovima ne postoji standardizovan način istraživanja i saznavanja o aktuelnoj praksi, već da se sudijski pomoćnici najčešće na različite načine sami snalaze kako bi došli do potrebnih odgovora, te se izvodi zaključak da je neophodno **obezbediti sudijskim pomoćnicima pristup sudskoj praksi sudova Republike Srbije i praksi Evropskog suda za ljudska prava.**

5. PODACI O BROJU SUDIJA I BROJU SUDIJSKIH POMOĆNIKA U REPUBLICI SRBIJI U SUDOVIMA OPŠTE I POSEBNE NADLEŽNOSTI

UKUPAN BROJ SUDIJA U SUDOVIMA OPŠTE I POSEBNE NADLEŽNOSTI NA DAN 01.04.2018. godine

NAZIV SUDA	Broj sudijskih mesta po odluci VSS	Broj popunjenih sudijskih mesta	Broj upražnjenih sudijskih mesta
VRHOVNI KASACIONI SUD	41	39	2
APELACIONI SUDOVI	240	227	13
VIŠI SUDOVI	399	325	74
OSNOVNI SUDOVI	1438	1256	182
UPRAVNI SUD	51	40	11
PRIVREDNI APELACIONI SUD	41	40	1
PRIVREDNI SUDOVI	178	143	35
PREKRŠAJNI APELACIONI SUD	65	57	8
PREKRŠAJNI SUDOVI	541	477	64
UKUPNO	2994	2604	390

BROJ SUDIJSKIH POMOĆNIKA NA DAN 01.04.2018. GODINE U SUDOVIMA OPŠTE I POSEBNE NADLEŽNOSTI									
NAZIV SUDA	Na neodređeno vreme		Na određeno vreme - povećan obim posla	Na neodređeno vreme		Na određeno vreme - povećan obim posla	Na neodređeno vreme		Na određeno vreme - povećan obim posla
	sudski savetnik sistematizovano	sudski savetnik popunjeno	sudski savetnik	viši sudijski saradnik sistematizovano	viši sudijski saradnik popunjeno	viši sudijski saradnik	sudijski saradnik sistematizovano	sudijski saradnik popunjeno	sudijski saradnik
VRHOVNI KASACIONI SUD	48	47							
APELACIONI SUDOVI	114	110	3	76	80	9	20	5	13
VIŠI SUDOVI				220	187	15	10	8	17
OSNOVNI SUDOVI				502	437	48	85	60	121
UPRAVNI SUD	41	41		3	3		2	2	
PRIVREDNI APELACIONI SUD	32	31		3	3	1			
PRIVREDNI SUDOVI				93	80	13	1	0	26
PREKRŠAJNI APELACIONI SUD	31	31	1	22	21	1			
PREKRŠAJNI SUDOVI				67	61	8	10	6	17
UKUPNO	266	260	4	986	872	95	128	81	194

SVAGA SUDIJSKIH POMOĆNIKA	SISTEMATIZOVANO	POPUNJENO NA NEODREĐENO VREME	NA ODREĐENO VREME – POVEĆAN OBIM POSLA
UKUPNO	1380	1213	293

Odnos između broja sudija i sudijskih pomoćnika na dan 01.04.2018. godine

NAZIV SUDA	Sudije	Sudijski pomoćnici	
	Broj popunjenih mesta	Broj popunjenih mesta (na određeno i neodreženo vreme)	Prosečan odnos prema broju sudija
VRHOVNI KASACIONI SUD	39	47	1.2
APELACIONI SUDOVI	227	220	0.9
VIŠI SUDOVI	325	227	0.7
OSNOVNI SUDOVI	1256	666	0.5
UPRAVNI SUD	40	46	1.1
PRIVREDNI APELACIONI SUD	40	35	0.9
PRIVREDNI SUDOVI	143	119	0.8
PREKRŠAJNI APELACIONI SUD	57	54	0.9
PREKRŠAJNI SUDOVI	477	92	0.2
Ukupno	2604	1506	0.6

Podaci o broju sudija u sudovima opšte i posebne nadležnosti su dobijeni od Visokog saveta sudstva, a podaci o broju sudijskih pomoćnika od Ministarstva pravde. Napominjemo da podaci o broju sudijskih pomoćnika ne obuhvataju sudijske pomoćnike volontere, čiji broj nije neznatan u sudovima širom Republike. Na osnovu dobijenih podataka može se konstatovati da je odnos između broja sudija i sudijskih pomoćnika u svim sudovima ukupno 0.8, kao i da je ukupan raspon između 0.2 i 1.2.

Na osnovu podataka iz Funkcionalne analize pravosuđa u Srbiji odnos između broja sudija i sudijskih pomoćnika u osnovnim, višim, apelacionim, privrednim i prekršajnim sudovima u 2013. godini iznosio je ukupno 0.8, dok je ukupan raspon bio između 0.3 i 1.4. U osnovnim sudovima odnos je bio 0.8, u višim sudovima je odnos bio 1.0, u privrednim sudovima je odnos bio 1.1, dok je u prekršajnim sudovima odnos bio 0.3.

Prema podacima prikazanim u Analizi Radne grupe za izradu analize položaja sudijskih i javnotužilačkih pomoćnika odnos između broja sudija i sudijskih pomoćnika u 2014. godini je bio ukupno 0.5, dok je ukupan raspon bio između 0.2 i 1.2 .

Broj sudija u sudovima Republike Srbije u 2015. godini je bio 2.783 (popunjenih mesta), dok je ukupan broj sudijskih pomoćnika bio 1.617 (na određeno i neodređeno vreme), iz čega se može konstatovati da je odnos između broja sudija i sudijskih pomoćnika u svim sudovima bio 0.6.

Imajući u vidu višegodišnju zabranu zapošljavanja u javnom sektoru, napominjemo da u prehodnih pet godina nije bilo zapošljavanja pripravnika u sudovima i tužilaštvima, te da je Ministarstvo pravde 15. decembra 2017. godine objavilo javni konkurs, a Pravosudna akademija zakazala ispite za proveru znanja kandidata koji su konkurisali na mesto sudijskih i tužilačkih pripravnika.¹

U skladu sa navedenim, u pravosudni sistem Srbije primiče se 160 pripravnika u sudovima i tužilaštvima širom Srbije, i to 121 pripravnika u 58 sudova (osnovnih, viših i privrednih) i 39 pripravnika u 16 tužilaštava (osnovnih i viših). Kao što je već gore napomenuto u pravosudnom sistemu postoji znatan broj sudijskih pomoćnika volontera, o kojima ne postoji zvanična evidencija u Ministarstvu pravde.

**Odnos između broja sudija i sudijskih pomoćnika
u osnovnim sudovima na dan 01.04.2018. godine**

	Ukupan broj popunjenih sudijskih mesta	Sudijski pomoćnici	
		Broj popunjenih mesta	Prosečan odnos prema broju sudija
OSNOVNI SUDOVI			
PRVI OSNOVNI SUD U BEOGRADU	132	104	0.8
DRUGI OSNOVNI SUD U BEOGRADU	44	40	0.9
TREĆI OSNOVNI SUD U BEOGRADU	49	38	0.8
OSNOVNI SUD U ALEKSINCU	9	5	0.5
OSNOVNI SUD U ARANĐELOVCU	11	4	0.4

¹ Zakonom o izmenama i dopunama Zakona o budžetskom sistemu (Sl. glasnik RS“ br. 108/2013) uvedena je zabrana zapošljavanja izmenama čl. 27e Zakona tj. dodavanjem stavova 34-38 koji se tiču zabrane i limitiranog izuzetnog načina dodatnog radnog angažovanja.

OSNOVNI SUD U BAČKOJ PALANCI	8	4	0.5
OSNOVNI SUD U BEČEJU	7	3	0.4
OSNOVNI SUD U BORU	11	5	0.5
OSNOVNI SUD U BRUSU	6	1	0.2
OSNOVNI SUD U BUJANOVCU	11	6	0.5
OSNOVNI SUD U VALJEVU	28	12	0.4
OSNOVNI SUD U VELIKOJ PLANI	13	6	0.5
OSNOVNI SUD U VELIKOM GRADIŠTU	6	1	0.2
OSNOVNI SUD U VRANJU	26	12	0.5
OSNOVNI SUD U VRBASU	14	5	0.4
OSNOVNI SUD U VRŠCU	12	7	0.6
OSNOVNI SUD U GORNJEM MILANOVCU	7	2	0.3
OSNOVNI SUD U DESPOTOVCU	5	3	0.6
OSNOVNI SUD U DIMITROVGRADU	4	1	0.2
OSNOVNI SUD U ZAJEČARU	18	11	0.6
OSNOVNI SUD U ZRENJANINU	22	13	0.6
OSNOVNI SUD U IVANJICI	10	1	0.1
OSNOVNI SUD U JAGODINI	19	6	0.3
OSNOVNI SUD U KIKINDI	11	6	0.5
OSNOVNI SUD U KNJAŽEVCU	5	3	0.6
OSNOVNI SUD U KRAGUJEVCU	46	27	0.6
OSNOVNI SUD U KRALJEVU	26	14	0.5
OSNOVNI SUD U KRUŠEVCU	20	13	0.6
OSNOVNI SUD U KURŠUMLIJI	6	2	0.3
OSNOVNI SUD U LAZAREVCU	11	2	0.2
OSNOVNI SUD U LEBANU	9	0	0

OSNOVNI SUD U LESKOVCU	35	17	0.5
OSNOVNI SUD U LOZNICI	15	7	0.5
OSNOVNI SUD U MAJDANPEKU	5	1	0.2
OSNOVNI SUD U MIONICI	7	2	0.3
OSNOVNI SUD U MLADENOVCU	13	5	0.4
OSNOVNI SUD U NOVOM PAZARU	17	8	0.5
OSNOVNI SUD U NOVOM SADU	96	42	0.4
OSNOVNI SUD U NEGOTINU	12	1	0.1
OSNOVNI SUD U NIŠU	65	27	0.4
OSNOVNI SUD U OBRENOVCU	8	3	0.4
OSNOVNI SUD U PANČEVU	25	21	0.8
OSNOVNI SUD U PARAĆINU	23	12	0.5
OSNOVNI SUD U PETROVCU NA MLAVI	8	4	0.5
OSNOVNI SUD U PIROTU	14	4	0.3
OSNOVNI SUD U POŽAREVCU	28	15	0.5
OSNOVNI SUD U POŽEGI	11	5	0.5
OSNOVNI SUD U PRIBOJU	5	1	0.2
OSNOVNI SUD U PRIJEPOLJU	9	3	0.3
OSNOVNI SUD U PROKUPLJU	16	7	0.4
OSNOVNI SUD U RAŠKOJ	6	1	0.2
OSNOVNI SUD U RUMI	12	6	0.5
OSNOVNI SUD U SREMSKOJ MITROVICI	10	6	0.6
OSNOVNI SUD U SENTI	5	4	0.8
OSNOVNI SUD U SJENICI	5	1	0.2
OSNOVNI SUD U SMEDEREVU	22	12	0.5
OSNOVNI SUD U SOMBORU	20	15	0.7

OSNOVNI SUD U STAROJ PAZOVI	20	9	0.5
OSNOVNI SUD U SUBOTICI	26	19	0.7
OSNOVNI SUD U SURDULICI	11	6	0.5
OSNOVNI SUD U TRSTENIKU	7	3	0.4
OSNOVNI SUD U UBU	5	3	0.6
OSNOVNI SUD U UŽICU	18	9	0.5
OSNOVNI SUD U ČAČKU	25	9	0.4
OSNOVNI SUD U ŠAPCU	37	17	0.5
OSNOVNI SUD U ŠIDU	6	4	0.7
UKUPNO:	1256	666	0.5

Podaci o broju sudija u osnovnim sudovima su dobijeni od Visokog saveta sudstva, a podaci o broju sudijskih pomoćnika u osnovnim sudovima od Ministarstva pravde. Na osnovu dobijenih podataka može se konstatovati da je prosečan **odnos između ukupnog broja sudija i sudijskih pomoćnika u svim osnovnim sudovima u Republici Srbiji ukupno 0.5, kao i da je ukupan raspon između 0 i 0.9, što je svakako nedovoljno imajući u vidu obim posla u osnovnim sudovima.**

Na osnovu podataka iz Funkcionalne analize pravosuđa u Srbiji prosečan odnos između broja sudija i sudijskih pomoćnika u osnovnim sudovima odnos je bio 0.8, a raspon između 0.3 i 1.0.

Broj sudijskih pomoćnika po godinama u periodu od 2011. do 2018. godine, zaključno sa podacima iz aprila 2018. godine

Broj sudijskih pomoćnika	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	April 2018
Sistematizovano na neodređeno vreme	1788	1790	1806	1798	1794	1378	1373	1380
Popunjeno na neodređeno vreme	1464	1487	1514	1464	1411	1289	1216	1213
Na određeno vreme – povećan obim posla	110	90	104	174	206	229	302	293

**Podaci o izabranim sudijama iz reda
sudijskih pomoćnika i polaznika Pravosudne akademije**

Izabrano za sudije po kategorijama	Sudija drugog suda	Sudijski pomoćnik	Polaznik Pravosudne akademije	Ostala lica	Ukupno izabrano za sudiju
2013	77	14	14	1	106
2014	57	44	3	5	109
2015	49	58	6	5	118
2016	40	83	4	6	133
2017	48	2	1	0	51
Ukupno	271	201	28	17	517

U 2017. godini bilo je izabrano 152 sudija manje u odnosu na 2016. godinu, što je posledica intervencije Ustavnog suda na postupak izbora sudija, s obzirom na to da je privremenom merom Ustavni sud pokrenuo postupak za utvrđivanje nezakonitosti Pravilnika o kriterijumima i merilima za ocenu stručnosti, osposobljenosti i dostojnosti kandidata za sudiju koji se prvi put bira i do donošenja konačne odluke obustavio izvršenje pojedinačnih akata ili radnji koje se preduzimaju na osnovu spornog Pravilnika.

U toku 2018. godine Visoki savet sudstva je oglasio izbor za ukupno 312 sudijskih mesta u svim sudovima opšte i posebne nadležnosti na teritoriji Republike Srbije, čiji je izbor još u toku (Sl. glasnik RS, br 14/2018).

**6. IZVOD IZ IZVEŠTAJA VRHOVNOG KASACIONOG SUDA O RADU SVIH
SUDOVA U REPUBLICI SRBIJI**

Prema podacima navedenim u Godišnjem izveštaju o radu svih sudova u Republici Srbiji za 2017. godinu u narednoj tabeli je prikazan broj sudija u svim sudovima u Republici Srbiji, i to broj sudija u skladu sa Odlukom Visokog saveta sudstva, broj popunjenih sudijskih mesta, kao i broj sudija koji je efektivno postupao na dan 31.12.2016. godine i na dan 31.12.2017. године:

	Broj sudija po Odluci VSS	Broj popunjenih mesta	Broj sudija iz izveštaja o radu (efektivno postupalo)
Na dan 31.12.2016.	2.977	2.778	2.569
Na dan 31.12.2017.	2.990	2.626	2.586

Prosečna starost sudije u Srbiji prema podacima iz **2016. godine je 52 godine**, a broj izabranih sudija koji su vršili funkciju sudije bio je 2.778, od kog broja je bilo 836 sudija muškaraca i 1.942 sudija žena. Do 40 godina imalo je 244 sudije, do 50 godina 756 sudija, do 60 godina ima 1.377, a preko 60 godina 401 sudija.

U 2017. godini je prosečna starost sudija bila veća - 52,93 godine, smanjen je i broj izabranih sudija koji su vršili funkciju na 2.626, od kog broja je bilo 766 sudija muškaraca i 1.860 sudija žena. Do 40 godina imalo je - 151 sudija, od 40 do 50 godina - 686, od 50 do 60 godina imalo je 1.213 sudija, a preko 60 godina - 576.

U sudskom sistemu u toku 2016. godini bilo je angažovano 10.563 sudskog osoblja, prosečne starosti 44 godine, a u **2017. godini** bilo ih je ukupno **10.541**, prosečne starosti 44,14 godina.

Struktura sudskog osoblja u 2017. godini pokazuje da je bilo **1.692 sudijska pomoćnika (415 muškaraca, 1.277 žena)**, 5.662 državna službenika (1.125 muškaraca, 4.537 žena) i 3.187 nameštenika (1.450 muškaraca, 1.737 žena).

Smanjenje broja zaposlenih u sudovima rezultat je višegodišnje zabrane zapošljavanja, koja je i dalje na snazi, i uskraćivanja saglasnosti za popunjavanje upražnjenih radnih mesta po važećim sistematizacijama, što dodatno uvećava obim poslova koja obavljaju zaposleni koji su ostali u sistemu.

Rešeni predmeti

Tokom 2017. godine svi sudovi u Republici Srbiji rešili su 2.335.760 predmeta, a efektivno je postupalo 2.586 sudija, dok je tokom 2016. godine rešeno 1.115.124 predmeta, a efektivno je postupalo 2.604 sudija. U odnosu na 2016. godinu ukupno je rešeno manje predmeta, s obzirom na to da je dejstvo novog Zakona o izvršenju i obezbeđenju ograničeno na 2016. godinu, čega nije bilo nema u 2017. godini.²

² Povećan broj rešenih predmeta u 2016. godini bio je rezultat preduzetih sistemskih mera – pre svega novog Zakona o izvršenju i obezbeđenju čije dejstvo je bilo ograničeno na 2016. godinu, i ujednačavanju sudske prakse u repetitivnim predmetima (kroz rešavanje spornih pravnih pitanja).

U 2017. godini je ukupan broj rešenih predmeta ne računajući predmete izvršenja, povećan je sa 1.922.470 na 1.932.366, što predstavlja pozitivnu tendenciju, budući da je u sudskom sistemu bilo 152 sudija manje.

Najveći broj predmeta u prvoj polovini 2017. godine rešen je u osnovnim sudovima (1.226.428) i prekršajnim sudovima (696.607).

Primljeni predmeti

Uporedni podaci o novim predmetima primljenim u svim sudovima u Republici Srbiji ukazuje na znatno povećanje priliva u 2015. godini (2.136.483 predmeta), 2016. godini (2.111.944 predmeta) i 2017. godini (2.202.692 predmeta).

U 2017. godini primljeno je 2.202.692 nova predmeta, što je najveći broj primljenih predmeta posmatrano od 2012. godine (iako je bez izvršenja taj broj nešto manji u odnosu na 2016.), a najveće opterećenje novim predmetima u odnosu na raniji period bilo je u višim sudovima. Tako je, za poslednje tri godine u sistem ušlo preko 1.300.000 predmeta više od očekivanog godišnjeg priliva, što je uticalo na ostvarenje planiranih ciljeva iz strateških dokumenata Vrhovnog kasacionog suda za rešavanje starih predmeta.

PRIKAZ BROJ NOVIH PREDMETA PRIMLJENIH ZA SVE MATERIJE PREMA IZVEŠTAJU O RADU SVIH SUDOVA U REPUBLICI SRBIJI

NAZIV SUDA	Broj sudija iz Izveštaja o radu za 2016. godinu	Broj novih predmeta primljenih u 2016. godinu	Broj sudija iz Izveštaja o radu za 2017. godinu	Broj novih predmeta primljenih u 2017. godinu
VRHOVNI KASACIONI SUD	32	13.047	35	17.589
APELACIONI SUDOVI	202	59.960	203	59.987
VIŠI SUDOVI	310	142.977	317	212.212
OSNOVNI SUDOVI	1.255	949.856	1.260	1.060.908
UPRAVNI SUD	38	21.548	39	21.741
PRIVREDNI APELACIONI SUD	30	11.672	34	12.211
PRIVREDNI SUDOVI	156	86.545	154	99.903
PREKRŠAJNI APELACIONI SUD	61	26.658	58	26.444
PREKRŠAJNI SUDOVI	485	799.681	486	691.697
UKUPNO	2.569	2.111.944	2.586	2.202.692

Savladavanje priliva u svim materijama u 2017. godini preko 100% (106,04) ukazuje da je sudski sistem sa postojećim kapacitetima apsorbovao povećani priliv predmeta, iako je bilo izabrano 152 manje sudija, ali bi za još efikasnije postupanje sudova bilo neophodno otkloniti sistemske nedostatke koji otežavaju rad sudova i sudija. Pravovremenim izborom sudija, popunjavanjem upražnjenih sudijskih mesta i ukidanjem zabrane zapošljavanja u sudovima ostvarili bi se znatno bolji rezultati.

Najveći broj predmeta u 2017. godini primili su osnovni, prekršajni sudovi i viši sudovi.

Osnovni sudovi imaju od 2014. godine povećan priliv, tako da su do 2016. godine primale preko 200.000 predmeta više na godišnjem nivou od planiranog, a taj trend je nastavljen i u 2017. godini, s obzirom na to da je 2016. godine primljeno 949.856 predmeta, a u 2017. godini 1.060.980. U prekršajnim sudovima je od 2014. do 2016. godine primljeno godišnje, takođe po 200.000 predmeta više, ali je taj trend zaustavljen, pa je u 2017. godini priliv manji u odnosu na 2016. godinu.

Iz navedenog se može konstatovati da je prosečan priliv predmeta po sudiji u 2017. godini bio 77.43 predmeta na mesečnom nivou, dok je u 2016. godini bio 74.73 predmeta na mesečnom nivou.

Nerešeni predmeti

Uporedni pokazatelji za period 2012-2017. godine ukazuju na znatno smanjenje broja nerešenih predmeta u svim sudovima u Republici Srbiji tako da je u odnosu na 2012. godinu 1.247.314 predmeta ostalo manje nerešenih. Godine 2012. bilo je nerešenih 3.158.400 predmeta, a na kraju 2017. godine ostalo je 1.911.086 nerešenih predmeta, zajedno sa predmetima izvršenja.

OSNOVNI SUDOVI

Prema podacima navedenim u Godišnjem izveštaju o radu sudova u RS za period 01.01.2017 – 31.12.2017. godine navedno je da je ukupan broj sudija u osnovnim sudovima bio 1.260, a ukupan broj predmeta primljenim u izveštajnom periodu 1.060.908, što ukazuje da je prosečan priliv predmeta po sudiji 76,54 na mesečnom nivou.

U produžetku su prikazani podaci o broju sudija i ukupnom broju primljenih premeta u izveštajnom periodu za 2017. godinu za određene osnovne sudove:

Naziv suda	Broj sudija	Ukupno primljeno	Prosečan priliv po sudiji
Prvi osnovni sud u Beogradu	128	113.744	80,78
Drugi osnovni sud u Beogradu	44	139.235	287,68
Treći osnovni sud u Beogradu	45	120.602	243,64
Osnovni sud u Kragujevcu	50	31.349	57,00
Osnovni sud u Nišu	66	48.938	67,41
Osnovni sud u Kruševcu	19	20.107	96,20

Prosečan priliv predmeta po sudiji za sve osnovne sudove u 2017. godini je bio 76,54. Analizom podataka za selektovane osnovne sudove, može se konstatovati da su sudije Drugog i Trećeg osnovnog suda u Beogradu izuzetno opterećene, u odnosu na sudije drugih osnovnih sudova. Napominjemo da je u nekim osnovnim sudovima prosečan priliv po sudiji ispod 50 (u nekim čak 30).

7. UPOREDNA ANALIZA PROPISA KOJIMA JE REGULISAN POLOŽAJ SUDIJSKIH POMOĆNIKA U ZEMLJAMA U REGIONU I EVROPSKIM ZEMLJAMA

U uporedom zakonodavstvu status sudijskih pomoćnika se u velikoj meri razlikuje od države do države, a naročito imajući u vidu da njihova uloga nije uvek jasno definisana, s obzirom na različito značenje koje ova pozicija može da ima u pravosudnom sistemu jedne države. U nekim državama koje su prevashodno ovde uzete kao primer (Republika Hrvatska, Holandija, Litvanija) postoji jasno definisana pozicija sudijskih pomoćnika, koji imaju diplomu pravnog fakulteta i pomažu sudijima u radu i vođenju predmeta, sa različitim stepenom samostalnosti. Sa druge strane u nekim državama ne postoji pozicija sudijski pomoćnika, npr: Danska, Francuska, dok druge države imaju poziciju koja doslovce u prevodu znači sudijski pomoćnik, ali se odnosi samo na obavljanje administrativnih poslova (Italija).

U ovom delu je prikazana uporedna analiza zakonodavnih rešenja koja se odnose na izbor, status i ulogu sudijskih pomoćnika u pravosudnom sistemu u odabranim evropskim zemljama i zemljama u okruženju, a sve u cilju pružanja što detaljnijih pregleda rešenja u različitim zakonodavstvima.

Republika Crna Gora

Položaj sudijskih pomoćnika u Republici Crnoj Gori uređen je Zakonom o sudovima („Sl. list RCG“, br. 05/02...48/2013) i Zakonom o državnim službenicima i namještenicima („Sl. list RCG“, br. 39/2011...16/2016). U navedenom zakonu se za sudijske pomoćnike upotrebljava termin *savetnik*, za koje ne postoji podela u okviru zvanja, kao što je to slučaj u domaćem zakonodavstvu. Zakon o sudovima predviđa da sud ima potreban broj savetnika, drugih službenika, sudijskih pripravnika i nameštenika, slično kao i u Zakonu o uređenju sudova Republike Srbije.

Uslovi za imenovanje – Savetnik može biti lice koje je završilo pravni fakultet, ima položen pravosudni ispit, ispunjava opšte i posebne uslove koji su predviđeni za obavljanje određenih poslova u skladu sa zakonom i aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji suda.

Broj sudijskih savetnika - određuje se u skladu sa Pravilnikom o orijentacionim merilima za određivanje potrebnog broja sudija i ostalih zaposlenih u sudovima („Sl. list CG“, br. 76/2008, 46/2011, 49/2011 i 60/2013). Broj savetnika u sudu određuje se na osnovu broja sudija u tom sudu – u osnovnom sudu na dvoje sudija jedan savetnik; u višem sudu na jednog sudiju jedan savetnik; u privrednom sudu na dvoje sudija jedan savetnik; u Apelacionom sudu, Upravnom sudu i Vrhovnom sudu na jednog sudiju jedan savetnik.

Delokrug poslova – Savetnici pomažu sudiji u radu, izrađuju nacрте odluka i obavljaju samostalno ili pod nadzorom i po uputstvima sudije druge stručne poslove predviđene zakonom. U skladu sa Sudskim poslovnikom („Sl. list RCG“ br. 26/2011, 44/2012 i 2/2014) savetnici se raspoređuju jednom godišnje u skladu sa godišnji rasporedom poslova. Savetnicima se poverava da samostalno ili pod nadzorom sudije obavljaju poslove u kojima učešće sudije nije obavezno, a naročito pripremanje i obradu referata za sudiju izvestioca, izradu nacрта sudskih odluka, radnje u sudskim postupcima za koje nije neophodno učešće sudije, objavljivanje i proučavanje sudske prakse, pripremanje pravnih stavova za sednice sudija, odnosno sudskih odeljenja. Poslovnik predviđa i da savetnici mogu da učestvuju u radu sednica sudija na kojoj se raspravlja o pitanjima značajnim za

primenu zakona i sudsku praksu. Takođe, savetnici u sastavu sudskog odeljenja imaju pravo da na sednicama sudskih odeljenja ili zajedničkim sednicama raspravljaju o pitanjima stavljenim na dnevni red, ali bez prava glasa.

Republika Hrvatska

Položaj sudijskih pomoćnika u Hrvatskoj prvenstveno je uređen Zakonom o sudovima („Narodne novine“, br. 28/2013, 33/2015, 82/2015 i 82/2016), a na pitanja koja nisu uređena tim zakonom (zapošljavanje državnih službenika i nameštenika, plate i ostala prava, obaveze i odgovornosti iz radnog odnosa, odgovornost za povredu službene dužnosti) primenjuje se Zakon o državnim službenicima („Narodne novine“, br. 92/05..61/17) i Zakon o radu („Narodne novine“, br. 93/14). Za sudijske pomoćnike se i u zakonodavstvu Hrvatske koristi termin *sudski savetnik*, ali su za savetnike predviđena i zvanja, *sudski savetnik i viši sudski savetnik*.

Broj sudijskih savetnika - Broj sudijskih službenika i nameštenika za obavljanje stručnih, administrativnih i tehničkih poslova određuje ministar pravde. Ministar mora dati odbrenje prilikom popunjavanja radnih mesta u sudovima, a prilikom prijema mora se naročito voditi računa o zastupljenosti službenika i nameštenika pripadnika nacionalnih manjina.

Uslovi za imenovanje – Sudski savetnik može biti osoba koja ima završen pravni fakultet i položen pravosudni ispit, dok viši sudski savetnik i sudski savetnik u Vrhovnom sudu Republike Hrvatske može biti osoba koja ima završen pravni fakultet, položen pravosudni ispit i koja je radila najmanje dve godine kao sudski savetnik, advokat ili javni beležnik, odnosno osoba koja je radila na drugim pravnim poslovima nakon položenog pravosudnog ispita najmanje pet godina. Posebne pogodnosti su predviđene za polaznike Državne škole za pravosudne dužnosnike (jedinice Pravosudne akademije), te se polaznici koji su sudijski savetnici raspoređuju na mesto višeg sudijskog savetnika na neodređeno vreme. Ukoliko viši savetnik, polaznik Državne škole, ne završi obuku u roku utvrđenom u Zakonu o pravosudnoj akademiji („Narodne novine“, br. 53/09, 127/10 i 82/2015) prestaje mu državna služba u sudu u kojem je raspoređen kao polaznik Državne škole.

Delokrug poslova – Sudijski savetnici i viši sudijski savetnici u Republici Hrvatskoj učestvuju u suđenju i ovlašćeni su da samostalno sprovode određene sudske postupke, ocenjuju dokaze i utvrđuju činjenice. Nakon obavljenih poslova iz svoje nadležnosti, sudski savetnik i viši sudski

savetnik podnosi sudiji, ovlašćenom od strane predsednika suda, nacrt na osnovu kojeg sudija donosi odluku. Po ovlašćenju sudije, sudski savetnik, odnosno viši sudski savetnik, objavljuje tako donetu odluku, a ako sudija ne prihvati nacrt koji mu je donet, sam će da sprovede sudski postupak.

Sudijski savetnici, odnosno viši sudijski savetnici, ovlašćeni su da sprovedu postupak i da predlažu nacрте odluka u sledećim postupcima:

- u parničnom postupku u sporu za isplatu novčanih potraživanja ili naknade štete u kojima vrednost predmeta spora ne prelazi iznos od 100.000 kuna i u privrednim sporovima u kojima vrednost predmeta spora ne prelazi iznos od 500.000 kuna;
- u kolektivnim radnim sporovima;
- u upravnim sporovima u kojima vrednost predmeta spora ne prelazi iznos od 100.000 kuna;
- u izvršnim postupcima;
- u ostavinskim postupcima;
- u prekršajnim postupcima;
- u vanparničnim postupcima, osim u postupcima oduzimanja poslovne sposobnosti, podele suvlasničke zajednice, uređenja međa i postupcima prema Porodičnom zakonu;
- u skraćenim stečajnim postupcima,
- kao i o troškovima sudskih postupaka.

U drugostepenom postupku i postupku po vanrednom pravnom leku sudijski savetnici i viši sudijski savetnici izveštavaju o stanju spisa i pripremaju nacrt odluke.

Republika Srpska

Zakon o sudovima Republike Srpske („Sl. glasnik Republike Srpske“, br. 37/12) uređuje položaj sudijskih pomoćnika u posebnom poglavlju zakona – radnici suda. Radnici suda su, u smislu ovog zakona, sva zaposlena lica osim sudija, pa shodno tome i sudijski pomoćnici. Ministar nadležan za

poslove pravosuđa, uz prethodno mišljenje Visokog sudskog i tužilačkog saveta, utvrđuje kriterijume za određivanje ukupnog broja radnika u sudovima. Broj radnika, njihova stručna sprema i drugi uslovi za zapošljavanje u svakom sudu posebno se utvrđuju Pravilnikom o organizaciji i sistematizaciji radnih mesta. Zakonodavac za sudijske pomoćnike koristi termin **stručni saradnik**. Stručni saradnici mogu imati dve vrste zvanja: *stručni saradnik* i *viši stručni saradnik*.

Uslovi za imenovanje - u osnovni i okružni privredni sud, za stručnog saradnika može se imenovati lice koje je diplomirani pravnik i ima položen prvosudni ispit. U okružni i Viši privredni sud, za višeg stručnog saradnika može biti imenovan diplomirani pravnik sa položenim pravosudnim ispitom i iskustvom na radu od najmanje tri godine na prvnim poslovima. U Vrhovni sud za višeg stručnog saradnika može biti imenovan diplomirani pravnik sa položenim prvosudnim ispitom i iskustvom na radu od najmanje pet godina na pravnim poslovima. Stručne saradnike i više stručne saradnike, po okončanju postupka javnog konkursa, imenuje predsednik suda na neodređeno vreme. Kao što je već navedeno, ministar nadležan za poslove pravosuđa utvrđuje kriterijume za određivanje broja stručnih saradnika i viših stručnih saradnika.

Delokrug poslova - Stručni suradnik može, po ovlašćenju i neposrednim nadzorom sudije, sprovesti određene radnje u sudskom postupku. Nakon sprovedenih radnji, stručni suradnik izrađuje i dostavlja sudiji nacrt sudske odluke. Slično kao i u Republici Hrvatskoj, stručni suradnik može sam da sprovedi radnje u sledećim postupcima:

- u parničnim postupcima u sporovima male vrednosti u kojima je predmet spora novčano potraživanje;
- u izvršnom postupku;
- u vanparničnom postupku, osim postupka oduzimanja poslovne sposobnosti, deoba suvlasničke zajednice i uređenja međa;
- u ostavinskom i
- prekršajnom postupku.

Viši stručni suradnik ima nešto drugačiji delokrug poslova u odnosu na stručnog saradnika, te između ostalog pomaže sudiji u njegovom radu, izrađuje nacрте sudskih odluka, proučava pravna pitanja, sudsku praksu i literaturu, izrađuje nacрте pravnih shvatanja, te samostalno ili pod nadzorom i po uputstvima sudije obavlja i druge stručne poslove. Zakon predviđa i edukaciju stručnih

saradnika i viših stručnih saradnika, koja se obavlja u skladu sa programom edukacije koju utvrđuje Centar za edukaciju sudija i tužilaca Republike Srpske, osnovan 2003. godine. Cilj edukativnih aktivnosti u Centru je stalno usavršavanje nosilaca pravosudnih funkcija, kao i unapređenje profesionalnosti u pravosudnom sistemu.

Za sve stručne saradnike vodi se evidencija, u kojoj su sadržani lični podaci, podaci o stručnoj spremi i iskustvu. Svi stručni saradnici, čiji se podaci čuvaju u evidenciji imaju pravo uvida u svoj dosije i pravo da traže ispravku pogrešnih podataka.

Ocenjivanje - Predsednik suda ocenjuje rezultate rada stručnih saradnika jednom godišnje. Stručni saradnici su odgovorni za povredu radne dužnosti i protiv njih se može voditi disciplinski postupak u skladu sa zakonom i Pravilnikom o disciplinskoj odgovornosti državnih službenika zaposlenih u republičkim organima uprave Republike Srpske. Uočava se da Zakon o sudovima Republike Srpske uređuje i oblasti kao što su ocenjivanje i disciplinska odgovornost sudijskih pomoćnika na koje se u zakonodavstvima Srbije, Crne Gore i Hrvatske primenjuje Zakon o državnim službenicima.

Plate, naknade i ostala lična primanja zaposlenih u sudovima Republike Srpske utvrđuju se Zakonom o platama zaposlenih u institucijama pravosuđa Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 31/14).

Kraljevina Švedska

Švedskim zakonodavstvom predviđeno je da diplomirani pravnik nakon završetka studija može aplicirati za rad u svojstvu sudijskog pripravnika (notarie) u upravnim ili sudovima opšte nadležnosti, kao i **da na jednog sudiju ide jedan sudijski pripravnik**.

Rad sudijskih pripravnika se ogleda u pružanju pomoći sudijama prilikom pisanja presuda i izrada odluka, vođenju evidencija, kao i sprovođenja istražnih radnji. Posle šest meseci pripravnčkog staža, pripravniku se daje mogućnost da odlučuje u jednostavnijim nespornim predmetima (npr. davanje saglasnosti za usvojenje), a posle godinu dana pripravnčkog staža poverava mu se suđenje u jednostavnijim predmetima krivičnog i građanskog prava, kao što su sitne krađe ili građanske parnice koje za predmet imaju male sume novca.

Pripravnički staž u Švedskoj traje dve godine, a posle obavljenog pripravničkog staža pripravnik može napustiti sud ili aplicirati za nastavak rada u sudu u svojstvu **sudijskog pomoćnika**.

Obuka sudijskih pomoćnika obuhvata tri nivoa, koji u proseku traju najmanje pet godina. Uslovi za zasnivanje radnog odnosa sudijskog pomoćnika su: švedsko državljanstvo, zvanje diplomiranog pravnika i završetak pripravničkog staža u trajanju od dve godine.

Sudijski pomoćnik započinje rad u apelacionom ili upravnom sudu u trajanju od najmanje godinu dana. Tokom tog perioda, osnovni zadatak mu se sastoji u izveštavanju sudija o predmetima. Potom sledi period od najmanje dve godine rada u sudovima prve instance (okružnom ili upravnom sudu), a zatim ponovo najmanje godinu dana u apelacionom sudu.

Tokom trajanja obuke, sudijski pomoćnici moraju učestvovati u obaveznoj edukaciji u organizaciji Uprave nacionalnih sudova Švedske (Domstolsverket). Edukacija se sastoji u učenju o sudijskoj etici, ulozi sudije, evropskom pravu, pisanju presuda itd. Pored obavezne edukacije, sudijski pomoćnici mogu pohađati i fakultativnu edukaciju u organizaciji sudova.

Po završetku obuke, sudijski pomoćnik može biti imenovan za sudijskog saradnika (associate iudge) od strane predsednika suda. Imenovanju prethode konsultacije predsednika suda sa predsednikom odeljenja u kojem je pomoćnik radio tokom trajanja obuke. Sudijski saradnici često tokom službe rade i izvan suda, kao pravni savetnici u ministarstvu ili kao sekretari zakonodavnih odbora. Nakon šest do osam godina radnog staža sudijski saradnik može konkurisati za stalnu sudijsku funkciju.

Prosečna mesečna zarada sudijskih pomoćnika u Švedskoj iznosi 29.200 švedskih kruna (2.943 EUR).

Kraljevina Holandija

Institucionalni osnov - U sudovima Holandije je uspostavljena pozicija sudijskog pomoćnika 50-tih godina XX veka. Iako su sudije u početku negativno gledale na ovu poziciju, u današnje vreme se smatraju vrlo korisnim za poboljšanje produktivnosti i efikasnosti pravosuđa.

Izbor - Sudijske pomoćnike bira Sudski upravni odbor posle javnog konkursa. Većina sudijskih pomoćnika ima diplomu pravnog fakulteta. Budući da se sudovi u Holandiji organizuju po sektorima (odnosno odeljenjima), sudijski pomoćnici se dodeljuju jednom od sektora, a ne jednom određenom sudiji. Na taj način se sudijski pomoćnici specijalizuju za jednu pravnu oblast i doprinose doslednoj jurisprudenciji sektora. U krivičnom odeljenju je srazmera sudijskih pomoćnika prema sudijama 1:3, u odeljenju za porodično pravo ta srazmera je 1:1, a u odeljenju za upravno pravo 2:1.

Delokrug poslova - Sudijski pomoćnici pomažu sudijama u pripremi presuda i u istraživanju precedentnog prava, vode zapisnik tokom ročišta, a posle sastavljaju presude pod nadležnošću i nadzorom sudije. U holandskim sudovima će sudije vrlo retko sami sastavljati odluke (u složenim privrednim predmetima), već će taj zadatak prepustiti sudijskim pomoćnicima. U sastavljanju presuda sudijski pomoćnik ima znatan stepen nezavisnosti. Sudija je odgovoran za pravni sadržaj i suštinu presude, kao i za izricanje presude. Sudijski pomoćnici sastavljaju sve presude u krivičnim predmetima i predmetima porodičnog prava. Jedini značajan izuzetak su privredni predmeti u kojima presudu povremeno sastavlja sudija.

U Holandiji sudijski pomoćnici rade u timovima, što im omogućuje specijalizaciju, te se to smatra načinom da se izbegnu „jednostavne strukture“, što znači da se sudijski pomoćnici koji rade samo za jednog sudiju nekada preterano prilagođavaju posebnim navikama i preferencijama tog sudije. Na taj način može da dođe do otežnog premeštaja kod drugog sudije, kao i do neusklađenosti u načinu vođenja sličnih slučajeva.

Ocenjivanje - Sudijski pomoćnici se ocenjuju jednom godišnje na osnovu informacija koje dastavljaju 2-3 sudija iz odeljenja.

Iako brojni sudijski pomoćnici u Holandiji postanu sudije, u Holandiji je prihvaćeno da postoje i sudijski pomoćnici koji žele da ostanu na toj poziciji, jer možda nisu sposobni ili zainteresovani za komunikativne aspekte sudijskog posla, možda ne vole da donose odluke ili više vole da rade honorarno, jer im je to dozvoljeno kao sudijskim pomoćnicima.

Republika Litvanija

Institucionalni osnov - U skladu sa zakonom, svaki sudija bi trebalo da ima sudijskog pomoćnika i njihova pozicija se smatra kao pozitivan način za povećanje broja rešenih predmeta. U praksi postoji predviđen broj sudijskih pomoćnika u višim sudovima, tako da svaki sudija ima jednog sudijskog pomoćnika, dok u nižim sudovima opšte nadležnosti, zbog budžetskih ograničenja, na dvoje sudija dolazi otprilike jedan sudijski pomoćnik. Pozicija sudijskog pomoćnika je prilično popularna zbog činjanice da se iskustvo stečeno na toj poziciji smatra korisnim za buduću karijeru.

Izbor - Sudijski pomoćnik mora da ima stepen magistra iz oblasti prava ili ekvivalentnu univerzitetsku diplomu u oblasti prava. Sudijske pomoćnike bira svaki sud nakon javnog konkursa (izbornom komisijom predsedava menadžer suda). Sudijski pomoćnici formalno nemaju nikakvu prednost u odnosu na ostale prilikom konkurisanja za mesto sudije, ali je zabeleženo da kandidati iz redova sudijskih pomoćnika obično pokazuju bolje rezultate na ispitima u odnos na ostale. Sudijski pomoćnici rade na toj poziciji u proseku 5-7 godina pre nego što postanu sudije ili odaberu karijeru van pravosuđa.

Delokrug poslova - Sudijski pomoćnik se po pravilu raspoređuje da radi za jednog određenog sudiju. Sudija je stoga "šef" sudijskom pomoćniku. Sudijski pomoćnik pomaže sudiji u pripremi predmeta, izradi presuda istraživanju pravnih stavova i rešavanju pravnih pitanja vezanih za konkretan radni zadatak. Sudijski pomoćnici su odgovorni i za unos relevantnih podataka u elektronsku bazu podataka (LITEKO) i za poverljivost ličnih podataka učesnika u sudskom postupku. Za sve radnje koje obavljaju sudijski pomoćnici nemaju samostalnost u donošenju odluka, već je za svaku izvršenu radnju potrebno odobrenje/potpis sudije.

Iako je pravilo da se sudijski pomoćnik raspoređuje na rad sa jednim sudijom, u Vrhovnom sudu su raspoređeni u specijalizovane jedinice, koje pomažu svim sudijama koje su uključene u rad sa njima.

Ocenjivanje – Sudijski pomoćnici se ocenjuju jednom godišnje od strane sudije koji je zadužen za nadzor njihovog rada, dok ih zvanično ocenjuje predsednik suda. Kada pomoćnika bude ocenjen veoma loše ili odlično, mišljenje daje i Komisija za ocenjivanje, a postupak se završava tako što menadžer suda donosi svoju konačnu ocenu.

Na osnovu iskustva u Litvaniji, sudija zajedno sa sudijskim pomoćnikom može da obavi gotovo istu količinu posla kao dvojica sudija. Apelacioni sud je nedavno obezbedio po dva sudijska pomoćnika za svakog sudiju, kako bi smanjio nagomilani posao. Ovaj eksperiment je očigledno postigao uspeh, te bi mogao generalno da utiče na povećanje broja sudijskih pomoćnika. U prošlosti je postojao otpor sudija prema konceptu sudijskih pomoćnika, ali se danas angažovanje sudijskih pomoćnika uopšteno smatra delotvornim načinom za povećanje učinka suda.

Češka Republika

Institucionalni osnov - prema zakonu Češke Republike sudijski pomoćnik može biti dodeljen određenom sudiji visokog, regionalnog ili okružnog suda. Sudiji Vrhovnog suda treba da bude dodeljen bar jedan sudijski pomoćnik.

Izbor - Sudijski pomoćnici moraju imati diplomu pravnog fakulteta. Sudijskog pomoćnika imenuje predsednik datog suda na predlog određenog sudije. Predsednik suda može da otpustiti pomoćnika bez ikakvog predloga. Mesto pomoćnika smatra se ukinutim ukoliko bude ukinuto mesto sudije kojem je dodeljen (npr. ukoliko sudija podnese ostavku ili ode u penziju).

Delokrug poslova - sudijski pomoćnik obavlja pojedine radnje u sudskom postupku s punomoćjem dobijenim od sudije. Prema zakonu sudijski pomoćnik može da obavlja pojedine aktivnosti u sledećim postupcima koji se odnose na: naloge za plaćanje, sudsku brigu o maloletnicima, izdavanje dozvole za prijem ili zadržavanje nekog lica u zdravstvenoj ili specijalnoj ustanovi, sudsko sprovođenje odluke, ispravljanje grešaka u sudskim spisima, odlučivanje o sudskim taksama odlučivanje o imenovanju zastupnika nekog učesnika u postupku, odlučivanje o angažovanju stručnjaka ili prevodilaca, odlučivanje o naknadama za svedoke, stručnjake i prevodioce.

Švajcarska

U pravosudnom sistemu Švajcarske ne postoji pozicija sudijskog pomoćnika, ali podršku sudijama pružaju službenici ("greffier" – sudijski službenik), koji u nekim sudovima obavljaju samo administrativne poslove, dok u višim sudovima pružaju veću pravnu pomoć sudijama, u kom slučaju imaju obrazovanje pravnog fakulteta i iskustvo kao advokati ili kao pravnici u državnoj upravi. Greffier pomaže sudijama u sastavljanju odluka, tako što dobija uputstvo kako da zapiše činjenice i obrazloženje odluke, dok obavlja i pravno istraživanje odluka. Greffier imenuju sudovi.

U nekim sudovima svaki sudija ima 3 greffiers koji su mu lično dodeljeni, u nekim sudija ima po jednog dodeljenog, dok u nekim sudovima, na odeljenjima, greffiers rade zajedno, a predsednik odeljenja ih raspoređuje na poseban predmet.

8. REZIME

Savladavanje priliva predmeta u sudovima Republike Srbije u svim materijama u 2017. godini preko 100% (106,04) ukazuje da je sudski sistem u ovoj godini ipak bio u mogućnosti da sa postojećim kapacitetima apsorbovuje povećani priliv predmeta, iako je bilo izabrano 152 manje sudija, ali bi za još efikasnije postupanje sudova bilo neophodno otkloniti sistemske nedostatke koji otežavaju rad sudova i sudija. Nasuprot tome, u prethodnoj godini savladavanje priliva predmeta je bilo ispod 100%, što je ukazivalo da sudski sistem sa tadašnjim kapacitetima nije bio u stanju da apsorbuje povećani priliv predmeta i svakako je zahtevalo preduzimanje relevantnih sistemskih mera za otklanjanje ovog nedostatka.³ S jedne strane je izostala sistemska reakcija na enormno povećani priliv novih predmeta, a istovremeno je smanjen broj sudskog osoblja i zabranjeno novo zapošljavanje.

Svakako pravovremenim izborom sudija, popunjavanjem upražnjenih sudijskih mesta i ukidanjem zabrane zapošljavanja u sudovima ostvarili bi se znatno bolji rezultati rada sudova u Republici Srbiji.

Kako bi priliv predmeta u sudovima bio blagovremeno savladan i kako bi se smanjio broj zaostalih nerešenih predmeta, kao i sprečilo njihovo nastajanje, te obezbedilo pravo građana na suđenje u razumnom roku, neophodno je preduzeti odgovarajuće sistemske mere za rešavanje ovog problema.

Najrentabilniji način za povećanje efikasnosti pravosuđa, jeste rasterećenje sudija administrativno-tehničkih poslova, kao i svih ostalih poslova koji se ne odnose na suđenje, odlučivanje o pravima i suštinsko bavljenje predmetima, a imajući u vidu da je radno vreme sudije najskuplje i da ga je potrebno rentabilno koristiti.

³ Broj nerešenih predmeta u pretežno sudećim materijama – bez izvršenja – povećan je u 2016. godini, što je posledica povećanog broja primljenih predmeta u 2015. godini i 2016. godini (preko 850.000 predmeta), koje sudski sistem nije mogao da apsorbuje.

Na osnovu bogate evropske prakse, prakse zemalja u okruženju, kao i ranijih zakonodavnih rešenja u srpskom zakonodavstvu, sudijski pomoćnici bi na osnovu iskustva i stečenog znanja u velikoj meri mogli da pruže dragocenu pomoć sudijama u njihovom radu, u pravnom istraživanju i sastavljanju sudskih odluka, tako da bi rad sudijskih pomoćnika mogao u značajnoj meri doprineti povećanju produktivnosti i efikasnosti rada suda.

Imajući u vidu navedeno najcelishodnije bi bilo staviti akcenat na profesionalni razvoj profesije sudijskih pomoćnika, odnosno definisati karijerni put sudijskih pomoćnika kao pravosudnih službenika i napravi razvojini plan za unapređenje njihovog položaja. Takođe, potrebno bi bilo povećati broj sudijskih pomoćnika u sudovima, tako da na jednog sudiju dolazi po jedan sudijski pomoćnik.

Posebnu pažnju pravosuđe bi trebalo da usmeriti na veliki odliv broja sudijskih pomoćnika iz pravosuđa, koji se u velikoj meri dešava zbog lošeg materijalnog položaj sudijskih pomoćnika, zaključivanja ugovora na određeno vreme u periodu od više godina, nepostojanja jasnih kriterijuma za horizontalno napredovanje u više platne razrede ili vertikalno napredovanje u više zvanje ili sud višeg ranga, te činjenicu da je tek nakon 5 godine Ministarstvo pravde raspisalo konkurs za popunjavanje 106 radnih mesta sudijskih pripravnika, da je prosek godina starosti sudija 55 godina i da izbor za prvog sudiju nije bio takođe raspisan u prethodne dve godine. Imajući u vidu navedeno, kao i zakonsku zabranu zapošljavanja i sprovođenja restriktivne budžetske politike, postoji realna opasnost da sudovi Republike Srbije neće biti u mogućnosti da savladaju primljene predmete, što može dovesti do kolapsa u radu pravosuđa.

U cilju povećanja efikasnosti u radu sudova, a istovremeno i obezbeđivanju kvaliteta rada, date su preporuke ROL projekat u produžetku u pogledu unapređenja statusa i položaja sudijskih pomoćnika.

9. PREPORUKE ZA UNAPREĐENJE POLOŽAJA SUDIJSKIH POMOĆNIKA

1. **Status sudijskih pomoćnika**, kao posebne kategorije **pravosudnih službenika**, potrebno je regulisati Zakonom o sudijama i podzakonskim aktima donetim u primeni navedenog Zakona.
2. Potrebno je razmotriti mogućnost **izmene i dopune važećih procesnih zakona** (Zakon o parničnom postupku, Zakonik o krivičnom postupku, Zakona o vanparničnom postupku, Zakon o izvršenju i obzbeđenju i drugih zakona), **kako bi se sudijskim pomoćnicima omogućilo da samostalno vode određene postupke** (npr. u parničnim postupcima male vrednosti, u izvršnim postupcima, u ostavinskim postupcima, u prekršajnim postupcima), **odnosno da samostalno obavljaju određene radnje u drugim vrstama postupka** (pripremanje i obrada referata za sudiju izvestioca, izrada nacрта sudskih odluka, radnje u sudskim postupcima u kojima nije neophodno da ih vrše sudije, evidenciju, objavljivanje i proučavanje sudske prakse, pripremanje pravnih stavova za sednice sudija, odnosno sudskih odeljenja, itd), te definisati koje radnje mogu samostalno preduzimati sudijski pomoćnici u drugostepenom postupku i u pripremnim odeljenjima, a u skladu sa dobrom praksom zemalja u regionu (npr. Republika Srpska, Republika Hrvatska) i evropskih zemalja (npr. Kraljevina Švedska, Kraljevina Holandija, Republika Litvanija).

U tom smislu potrebno je razmotriti mogućnost formiranja posebne radne grupe za izmene i dopune navedenih procesnih zakona, koja bi predložila konkretna zakonska rešenja. Naime, bilo bi neophodno skeinrati radni proces u sudovima, identifikovati poslove koje bi sudijski pomoćnici mogli da obavljaju u cilju rasterećenja sudija i postizanja optimalne efikasnosti rada pravosudnog sistema.

3. Potrebno je da Radna grupa za izradu analize ustavnog okvira razmotri ustavnopravnu prihvatljivost eventualnih izmena i dopuna procesnih zakona kojima bi se sudijskim pomoćnicima poverilo samostalno vođenje određenih postupaka, odnosno samostalno obavljanje određenih radnji u postupku.
4. Izmenama i dopunama Zakona o uređenju sudova objavljenim u „Službenom glasniku RS“ broj 101/2013 predviđeno je da nadležnosti ministarstva nadležnog za pravosuđe iz člana

57. stav 3, člana 70. stav 2, 4. i 5, člana 74. stav 2. i člana 75. stav 1, od 1. juna 2016. godine preuzima Visoki savet sudstva, ali nije predviđen prenos ovlašćenja iz čl. 58 st. 2 i čl. 65. stav 3. ovog Zakona kojima je propisano da se postupak prijema sudijskih pomoćnika bliže uređuje aktom ministra nadležnog za pravosuđe. U skladu sa tim **potrebno je regulisati da kriterijume i merila za prijem u radni odnos sudijskih pomoćnika propisuje Visoki savet sudstva.** Postupak prijema u radni odnos, broj radnih mesta sudijskih pomoćnika u sudovima, organe koji sprovode izborni postupak, postupak karijernog napredovanja i disciplinske odgovornosti takođe je potrebno definisati posebnim pravilnikom koji bi doneo Visoki savet sudstva. U istom Pravilniku, posebno bi trebalo obratiti pažnju na status sudijskih pomoćnika trenutno zaposlenih u sistemu i postaviti osnove novog sistema za buduće kadrove.

5. Potrebno je **kriterijume za vrednovanje rada sudijskih pomoćnika definisane u Pravilniku o kriterijumima, merilima, postupku i organima za ocenjivanje rada sudijskih pomoćnika, direktno povezati sa njihovim karijernim napretkom u okviru istog suda ili višeg suda,** a imajući u vidu da je svrha ocenjivanja rada sudijskih pomoćnika objektivno i nepristrasno utvrđivanje uspešnosti rada sudijskih pomoćnika i njihovo napredovanje, očuvanje i unapređenje stručnosti i osposobljenosti sudijskih pomoćnika.

U svetlu navedenog potrebno je **pratiti primenu važećeg Pravilnika** o kriterijumima, merilima, postupku i organima za ocenjivanje rada sudijskih pomoćnika **u praksi,** a sve u cilju izrade posebnog izveštaja/analize o načinu primene ovog Pravilnika u praksi i eventualnog sprovođenja izmena i dopuna ukoliko bi se za istim ukazala potreba.

Takođe, potrebno je predvideti **sačinjavanje posebnih izveštaja o radu sudijskih pomoćnika i na ovaj način učiniti njihov rad transparentnim.**

6. Potrebno je popuniti slobodna radna mesta sudijskih pomoćnika, predviđena postojećim aktima o sistematizaciji u sudovima.

7. Preporuka je da se radi ravnomerne opterećenosti svih nosilaca pravosudnih funkcija **izjednači broj sudija sa brojem sudijskih pomoćnika**, tako što će se na jednog sudiju zapošljavati najmanje jedan sudijski pomoćnik, te u skladu sa tim uraditi izmene postojećeg Pravilnika o merilima za određivanje broja sudijskog osoblja u sudovima.

Potrebno je razmotriti mogućnost da sudovi koji imaju veliki priliv predmeta (koji bi se definisao u % u odnosu na prosek) imaju zaposlena 2 ili više sudijska pomoćnika na jednog sudiju, kako bi se savladao povećan priliv predmeta i izborili sa nagomilanim nerešenim predmetima.

Naime, veliki problem što je nedovoljno zaposlenih pomoćnika u odnosu na obim posla o čemu bi se sproveo poseban projekat, a koji projekat bi se bavio detaljnom analizom postojeće sistematizacije u odnosu na obim posla trenutno u osnovnim sudovima i efektima koji bi se mogli meriti nakog određenog perioda u pogledu broja rešenih predmeta i savladavanje priliva. Sudovi u kojima bi se ovaj projekat primenjivao predstavljali bi reprezentativan uzorak srpskog pravosudnog sistema, pri čemu bi se uzela u obzir veličina suda i opterećenost (npr. Prvi osnovni sud u Beogradu i Drugi osnovni sud u Beogradu).

8. Potrebno je u što kraćem roku u potpunosti primeniti Zakon o Pravosudnoj akademiji i **doneti plan i program obuke sudijskih pomoćnika**, te jasno definisati njegovo sprovođenje, u skladu sa odredbama ovog Zakona.

Naime, potrebno je **organizovati adekvatne i redovne obuke za sudijske pomoćnike, koje bi unapredile teorijsko znanja i praktične veštine sudijskih pomoćnika**, te na taj način uspostaviti sveobuhvatan pristup njihovoj obuci u skladu sa Nacionalnom strategijom reforme pravosuđa i definisanim strateškim ciljem 3.3.

Takođe, potrebno je obezbediti sudijskim pomoćnicima pristup sudskoj praksi sudova Republike Srbije i praksi ECHR preko Pravosudne akademije.

9. Ukoliko se budućim izmenama i dopunama zakona sudijskim pomoćnicima da veći stepen ovlašćenja i odgovornosti, potrebno je izmeniti odredbe kojima je regulisano napredovanje

sudijskih pomoćnika u pogledu sticanja zvanja i omogućiti svim pomoćnicima, bez obzira u kom sudu su zaposleni, da steknu i **zvanje savetnika**. Pravilnicima o sistematizaciji trebalo bi predvideti samo ukupan broj sudijskih pomoćnika zaposlenih u tom organu, bez ograničavanja broja pomoćnika sa određenim zvanjima unutar jednog suda.

Ukoliko bi pomoćnici postali deo pravosuđa i njihov status bio regulisan Zakonom o uređenju sudova, potrebno je razmotriti **moгуćnost karijernog napredovanja između sudova nižeg i viših rangova i utvrđivanja objektivnih kriterijuma** (npr. kako bi sudjski pomoćnici mogli da od osnovnog suda napreduju ka apelacionim sudovima, Višim sudovima ili VKS). Na taj način bi se postiglo da najiskusniji sudijski pomoćnici rade u najvišim sudovima, a takođe bi se pomoćnici motivisali za kvalitetniji i produktivniji rad.

10. Potrebno je da se **obrazac ličnog lista**, pored obaveznih elemenata, **unapredi upotpunjavanjem podataka o sudijskim pomoćnicima**, kao na primer podacima o stručnom usavršavanju, pohađanim seminarima i obukama, objavljenim stručnim i naučnim radovima, znanju stranih jezika (analogno podacima iz čl. 73. st 1. Zakona o uređenju sudova), a kako bi se ovi podaci koristili prilikom ocenjivanja, napredovanja, raspoređivanja i izbora za nosioca sudijske funkcije. Potrebno je predvideti da i sudijski pomoćnici imaju pravo prigovora Visokom savetu sudstva na sadržinu ličnog lista.

11. Potrebno je **poboljšati materijalni položaja sudijskih pomoćnika, odnosno** na odgovarajući način propisati adekvatnu platu sudijskih pomoćnika, koja bi bila usklađena sa platama sudija u sudu u kome rade, te predvideti i mogućnost povećanja platnog razreda u skladu sa karijernim napredovanjem sudijskog pomoćnika.

U cilju podsticanja sudijskih pomoćnika u ostvarivanju najboljih rezultata rada, kao i poboljšanje efikasnosti rada sudova, potrebno je razmotriti mogućnost **stimulacije rada sudijskih pomoćnika**, koja bi se vezala za utvrđenu normu predviđenu relevantnim Pravilnikom.